

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, namreč
v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiweis.**

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., seer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, seer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V sredo 13. aprila 1853.

List 30.

Podúk v hmeljoreji.

(Konec.)

Basanje hmelja v cehte.

To delo se še le opravlja, dokler se hmelj na velicih sežinj visocih kupih ne vgreje, in se takole zdeluje. Na nezašiti konec cehte se priveže obroč tako širok kakor je cehta; en delavec stopi v njo z zavezano glavo, po tem se vzdigne odprti konec cehte kviško, da samo nje spodnji konec na tleh sloni, in se terdno za strop priveže. Na to se hmelj po malem noter stresa, da ga delavec proti enakomerno po celi cehti zatlači, dokler ni cehta polna.

Tako spravljene hmelj je pripravno blago za prodaj, katero eno leto svojo vrednost ohrani, potler pa čedalje več peša. Za tega voljo naj vsakter hmeljnikar gleda se ga znebiti, preden se nov pridel.

Raba hmeljnega perja in mladik.

Hmeljno perje in mladike ali tertice je govedom, posebno pa ovcam in kozam prav prijetna piča, ki pomnoži molžo. Za to rabo naj se hmeljovje dobro posuši, spravi in do novega leta poklada, sicer postane pusto in neokusno, pa tudi ni več tečno.

Opraviła v hmeljniku po tergatvi.

Je hmelj potergan in hmeljovje iz hmeljnika spravljeno, se mora natič pobrati, iz hmeljnika znositi, in čez zimo dobro spraviti, da ne pogrije, pa tudi, da ga ljudje za kurjavo ne pokradejo.

Po zveršenju tega dela naj se hmeljnik, če je potreba, dobro pognoji in po tem kot prejšnje leta križom preorje.

Tako so dodelane letne opraviła v hmeljniku.

Vrednost hmeljovega pridelka.

Hmeljov pridelk je nektero leto obilen, nektero pa clo majhen.

Po dostoletnih skušnjah da s hmeljem zasajeni oral (joh) sveta od leta do leta do 9 centov hmelja, kterega vrednost je, cent po nizki ceni na leto le po 30 fl. računjen, 270 fl.; hmeljovja za klajo ali nastel se smé rajtati 32 centov po 20 kr., kar verže 10 fl. 40 kr.; skupšina 280 fl. 40 kr. Vsi stroški enega leta znesejo do 210 fl., ostane tedaj čist dohodek od oral 70 fl. 40 kr., kterega noben drug pridelek ne doseže.

Kdor more, naj se nikar ne prenagli s prodajo hmeljnega pridelka, ker je proti pomladi navadno dražji. Če pa poleti nov pridelk dobro letno obeta, je varno, se starega hmelja pred ko pred znebiti, ker mu bode šla cena dan za dnevom nazaj.

Sklep.

Omenjene težave in nevarnosti pri hmeljoreji, verh teh še veliko preskakovanje cene ostrašijo marsikterega se ž njo pečati, pa vendar se je vsakter previden kmetovavec, kteri dohodke hmelja dobro pomisli, gotovo po malem loti.

Kako s hmeljem ravnati, da bo prav, smo dostojno razložili v nazočem poduku. J. O.

Il kot gradivo.

Ta snova je za zidarijo neobhodno potrebna. Z ilam namreč se morajo vsi zidovi zvezati in utrditi, ki so ognju in vročini izpostavljeni, kakor dimniki, ognjiša in ognjopaži.

Ravno tako potreben je il za napravo sušivnic in pečnic; navadno apnéno mavto bi tu ogenj kmalo pokončal.

Nežgane opeke iz ilovice se zamorejo le z ilom zazidati; sploh, vse hišno zidovje se dá iz samiga ila napraviti, in take staniša postanejo prav zdrave in prijetne: ker il gorkote skozi se ne spuša — torej so pozimi gorke, poleti hladne, verh tega pa jako ognjovarne.

Le škoda, da ilovje in tako zidovje prerade miši in podgane podrovajo, in da tako pohištvo razpadljivo postane.

Tako imenovana varčna mavta (Sparkalk), ki jo iz ila, peska in apna napravljajo, za zidanje ni prikladna.

Il se močno vsuši. To se vidi po tem, ker en kubiški čevlj vlažniga ila počez 109 funtov, ravno toliko vsušeniga ila pa le 100 funtov vaga. Za tega voljo se mora pri zidanju z ilam na to njegovo lastnost dobro paziti.

Starozgodovinski pomenki.

VOSEGO. SACRVM.

Muchar ex Grutero Gesch. d. Stei. I. pag. 409.)

Razložil Davorin Terstenjak.

Iz rokopisa: »Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?«

Ze smo rekli, da je podoba Višnuta bila voda. Vodo so stari narodi imeli za pervino, in vse organičke stvari so po njihovih mislih prišle iz vode ¹⁾. Zato v Višnutovem častju najdemo dvé vodni avatari: Matsja-avataro, spremeneno v ribo, in Kurma-avataro, spremeneno v karmo, krmo, to je, želvo. Med vodnimi živali pa se tudi najde kača, in od Višnuta se piše, da se na kači po morji pelja ²⁾.

¹⁾ Creuzer Symbol. I. pag. 394. — ²⁾ »Višnu deaster piše Paullin (System Bram. 178. in 288) per serpentem Sessen vel Vasughi dictum super quo requiescit adumbratur«.

Gori navedeni napis se glasi: „Vosego sacrum“, in brez dvombe Vosegus ni druga, kakor indička Vassughi. Saj še je v slovenskem jeziku ostala indička beseda „vož“, poljski „vęż“, kar kačo pomeni. Ni sicer povsod poznana, ali s pridavkom slepi vož, slepovož, die Blindschlange, jo pozna vsakdo. Čerkoš je težko z latinskimi pismenkami izraziti, zato bo se gotovo brati moglo Vožego. Besede Vosegus kakor lastno ime nisem še dozdal na rimskih kamnih nikjer našel; al besedo Sossius ³⁾ večkrat, kar na indičko Sessen opominja.

Pa bo kdo morebiti vprašal: jeli se najde v sverno-slovenskem basnoslovju častje kačje? Ne enkrat, temoč pogosto! V spominkih jutrebožjih (*Monum. Intreboc. pag. 77.*) se govori od nekega boga Potrimba, ktere ga vsi slavenski basnoslovci za Radegosta imajo, samo, da je to prime dobil, ker za potrebe ljudi skerbil. Že Nemec Ekhard je ime „Potrimba“ izpeljal iz „potreba“ ⁴⁾.

Da je indički Višnu od svoje perve mladosti do nar višje starosti za potrebe terpečega človečanstva skerbil, uči nas indičko bogoslovje. Ravno tako njemu prišči Radegost. Visokoučeni Creuzer (*Symbolik I.*) reče, da je kača znamenje zraka, kateri svet obdaja in kateri je za rast vsega, kar človeku za živčje služi, neobhodno potrebin. Od boga „Potrimba“ piše tudi Guagnini ⁵⁾. Tudi Višnu plava v mlečnem morju na kači sedeč ⁶⁾, in Paull. (*pag. 203*) piše: „Serpentibus sacris lac in vase apponunt“. Narbut litvanski historik (*I. Taf. II. Fig. 7.*) navodi kačo s človečjo glavo in na glavi svetlo krono. Komu ne pridejo hitro na misel vse povesti od kronanih kač? Tako bi en rimski napis razložili, kateri jasno priča naše indičko pokolenje in starobilost v Noriku in Panonii.

(Konec sledi.)

Slovanski popotnik.

* V verstii slovanskih časopisov v cesarstvu austrijskem (glej list 15. in 16.) sta še sledeča poljska: Wianki, časopis za ženstvo, izhaja v Lvovu, vreduje ga gospá Goczalkowska; s časopisom „Blawatki“ skupej velja za četert leta 2 fl. 30 kr., — in Blawatki, časnik za mladino; vrednica gospá Goczalkowska; izhaja vsak mesec po pol póle v Lvovu; po pošti za četert leta velja 1 fl.

Česki časniki so: 1) „Pražske noviny“ (vraden list), vrednik gosp. Jos. Šesták, izhajajo v Pragi vsaki dan po celi poli z oznanikom; poštna cena 12 fl. 2) „Slovenske noviny“ (vraden časnik za slovensko) izhajajo na Dunaji trikrat v tednu; vrednik jim je gosp. Daniel Lichard; poštna cena 6 fl. 3) „Moravski narodni list“, v Berni, vrednik gosp. L. Hausman; poštna cena 3 fl. 44 kr. 4) „Cyrill a Method“ (katolišk list za cerkev in šolo), v Banski Bistrici, vrednik gosp. M. Chrástek, poštna cena 4 fl. 30 kr. 5) „Hlas Jednoty katolícké“, v Berni, vrednik gosp. Fr. Poimmon, poštna cena 1 fl. 48 kr. 6) Katolícké noviny pro obecny lid, v Pešti, vrednik gosp. J. Palliarik, poštna cena 3 fl. 7) „Lumir“, lepoznavski list, v Pragi, vrednik gosp. J. B. Mikovec; poštna cena 5 fl. 40 kr. 8) „Živa“, naravoslovski časnik, v

Pragi, vrednika sta mu gosp. dr. Purkyně in Jan Krejčí, izhaja vsaki mesec na 2 polah, po pošti 3 fl. 24 kr. 9) „Tydennik“, kmetijsk list, v Pragi izdaja ga kmetijska družba, vreduje gosp. dr. Fr. S. Kodym, poštna cena 3 fl. 10) „Škola“, šolsk časnik, v Pragi, vrednik gosp. Jož. Havelc, izhaja v zvezkih 5 pólnih, veljá 3 fl. 4 kr. 11) „Časopis k prospěhu oprav na gymnasiích, naši době přiměřených“, v Pragi, vrednik gosp. J. Jungmann, izhaja v dvamesečnih zvezkih po 3 póle; cena vsih 6 zvezkov je 3 fl. 12) „Pražsky posel“, podučen in kratkočasen list za narod jezika českega, v Pragi, vrednik gosp. J. V. Houška; vsak zvezek 12 kr. 13) „Časopis Českého Museum, izdaja ga matica česka, vrednik gosp. Václav Nebesky, cena 2 fl.

Vsih slovanskih časnikov skup je tedaj 37, med kterimi rusinski 1, poljskih 10, jugoslavenskih 13, česko-slovanskih 13; — izhajajih v Pragi 8, v Lvovi 8, v Zagrebu 5, na Dunaji, Pešti-Budinu, v Krakovi, Ljubljani, Berni, Celovcu in Novem Sadu po 2, v Zadru in Banski Bistrici po 1.

* V Petrogradu v cesarski akademii je nalozena istinga bogatega Demidova, ktere obresti se vsako leto za darila najizverstniših spisov porabijo. Daril je več po 1428 in po 714 rubljev.

* Za učenost in umetnost toliko uneti Moskvičan Golubkov, ki je v poslednjih letih okolj 40.000 rubljev za vedniške namene daroval, je 500 rubljev arheologičskemu društvu podaril za najboljši spis: „O penezih Samanidov“.

* Moskovski pisatelj Undolsky je najdel v nekih starih bukvah starodavno, zlo imenitno rusko pesem. Vzeta je iz časa Igora in je sestra čisto prekrasne pesmi „vojne Igorove“.

* Gregor Frideburg izdaja v Petrogradu imenitno delo pod napisom: „Ruski cesarski dom Romanovcov“.

* „Naukovo društvo“ v Krakovi izdeluje v 7 oddelkih splošni imenoslovni slovník.

* Kar se menda ni zgodilo, kar so Turci Carigrad v svojo pest dobili, se je letos pripetilo, namreč, da je ondi kapucinar postne pridige imel, in sicer — v turškem jeziku.

* V Pragi se bo napravila prihodnje leto obertniška škola, v kterej se bodo razni predmeti v českem jeziku učili.

Ozir po svetu.

Zgodovinski ozir v sveto deželo.

Gospodár svete dežele, kjer se je Jezus rodil, kjer je živel in umerl, je zdaj Turk.

Ker pa so te svete mesta poslednji čas spet o politični zadevi tolikšno važnost zadobile, da se, kakor naši bravci vedó, dva vladarja — Rus in Francoz — za večji oblast o njih potegujeta, podamo v sledečem popisu, kako je o ravno ti zadevi kadaj bilo.

Še le o 16. stoletju pod kraljem Francom I. so Francozi večji oblast v teh krajih si pridobili. Leta 1620 je francoski poslanec v Carigradu od sultana Osmana dosegel patent (hatti-šerif po turško), po kterem so bili sveti kraji frankiškimi mnihi v lastnino dani. Štirinajst let pozneje pa so Greki (staroverci) sultana tako dolgo naganjali, da je njim omenjene mesta v last dal. V letu 1673 je bilo varstvo svetih krajev sopet Francozom očitno dogotovljeno, kar pa turške vlade ni motilo, da bi ne bila ravno tistih pravic, ktere je Francozom dovolila, dovolila tudi Grekom. Kmalo pa je spet božji grob in cerkev

— ³⁾ Ankershofen IV. 505. — ⁴⁾ Derivatur autem vox Potrimbus a sorabico nomine potreba sive potrebný egenus, indigens a verbo trebam, quod significat egeo, indigeo (*Monum. Intreboc. pag. 77.*) — ⁵⁾ (Guagnini Sarmatia Europea fol. 64.): »Ex altera parte erat collocatum Potrimbi idolum, cujus cultus erat in serpente vivo retinendo, (ker od življenja kače je po indiškem mythu obdržanje sveta visilo), qui lacte se commodius viveret alebatur«. — ⁶⁾ Creuzer Symb. I. Taf. IV. N. 8.

setletnih skušnjah je gotovo prepričan, da vse ti-
ste priporočila so prazne, ktere svetujejo: naj se
mladika kakega sadnega drevesa vtakne v krompir
ali jabelko. On je večkrat marljivo poskušal, pa
nikdar mu ni po volji izšlo, — nikdar se natič
ni vkoreninil, čeravno je perje nastavil. „Naj
nihče praznega ne poskuša — pravi poslednjič Trum-
mer — razun kutinj se nobeno žlahno sadno plemo
ne da po natičih množiti.

Živinozdravniška skušnja.

Kmetijska družba je prejela sledeči pomoček
zoper vnetje vimena z željo, naj bi se razglasil
po „Novicah“.

Čeravno vredništvu scer niso nobene skušnje
znane, ki terdijo zdravilno moč lipove gobe, ven-
dar razglasimo pomoček, ker nam je iz verjetnih
rok došel; naj se poskusi! Takole se glasi:

„Kmalo zaporedoma ste dve kravi pri meni
teletile. Ko sim tele od prve oddal, je dobila tako
hud prisad (sajovic ali ovčič) na vimenu, da ga nisim
mogel ne s kajenjem, ne s kako drugo gorko rečjo
odpraviti. Zvedilo se je, da je poleti sedemdeset
let star mož veliko lipovo gobo na herbtu nesel,
in ko ga nekdo vpraša: čmu mu bo leta goba? od-
govori: leta goba od lipoviga drevesa je močno do-
bra zoper sajovic na vimenu molzne krave, če se ji s
kruham debeliga jabelka velikosti po malim je-
sti daje. Poslal sim tedaj k temu možu, ker mi je
krava že zavolj velike otekline na vimenu in spod-
njim vampu skorej poginila, po lete gobe, in dal
sim ji ji toliko s kruham snesti, kolikor je bilo
rečeno; krava je bila drugi dan popolnoma zdrava.
Ravno tako sim tudi drugo kravo, ktera je kmali
po tem, ko je tele povergla, močen sajovic na vi-
menu dobila, ozdravil.“

V Dolenji vasi (pri Ribnici) 31. sušca 1853.

Janex Cigler, duhovni pastir.

Ob katerim letnim času naj se začne nova hiša zidati?

Ko se je gospodar bil določil, novo pohištvo
si postaviti, za-nj si pripraven kraj bil omislil, na-
črtje osnoval, ter potrebniga gradiva si bil pri-
pravil, se vpraša: Ob katerim letnim času je
nar boljše zidanje nove hiše začeti, da novo sta-
niše se po sreči izpelje?

Odgovor je: Poleti.

Sploh menijo scer ljudje, da je pomladanski
čas nar boljše doba, novo zidanje začeti; temu pa
ni taka. Le za majhne malovažne stavbe bi bilo
svetovati, jih o pomladi začeti: če se dajo o pol
leta dognati. Za velike stavbe pa naj se izvolji
poletje u začetek zidanja.

Poletje je nar pripravniji doba, zidanja nove
hiše se lotiti, ker

pervič, in zlasti na kmetih, so ob tem času,
ko je setev doversena, delavci in podajaci
nar ložje dobiti, po večjim številu in boljši kup,
kakor pomladi ali o začetku jeseni, ko ti ljudje
imajo sejati ali žeti;

drugič se poleti ni ravno visoke vode ali po-
vodnji bati, torej se zamore temeljna stavitev lo-
žej in cenejši postaviti, in

zadnjič se da podzidje ali temeljna podlaga
do konca poletja iz dna tako izpeljati, da potem ji
dovelj časa ostane vsedati se.

Ko je po takim načinu poleti temeljna zidina
bila postavljena, se o pričetku neprijetniga vremena
poverh s starimi dilami pokrije, ktere, da se ne
premaknejo, se še s kamnjem obteže.

Prihodnjo pomlad se tedaj začne zvunaj te-
melja zidati, in vse zidarsko delo, razun čeditve
(Verputz), naj se tadaj dogotovi. Na to zidovje
se postavi krov, in scer koj takó, kakor ima po-
kritev prihodnjič ostati. Pohištve ima tedaj čez
zimo časa dovelj vsedati in zidovje pomerzovati se.
Odpertije okinj ali lin se z opekami zamašijo, ali
s pripravnimi dilami zatvorijo, da znotranje pohištvo
čez zimo proti dežju in snegu je obvarovano.

Ko je tedaj oster pomladanski zrak zidino bil
posušil, je čas, da se njega znotranje izgotavljenje
začne. Gospodar naj se ne prestraši, če po takim
ravnanju obrest (činž) eniga leta od svojiga na
stavitev obrnjeniga dnarja zgubi; ta zguba se po-
vrača mnogoterno po dobrim terpežu pohištva. Hi-
tro sozidane hiše razpokajo in oslabé, ostanejo
dolgo časa vlažne, in v njih napravljene mizarske
dela se spridijo kmalo.

Za vse zidarje torej naj se izvoli, če le
moglijo, lepi gorki poletni čas, nikolj pa prvi
nastop pomladi ali hladna jesen. O pozni jeseni naj
se peč ne stavi, temoč, ako je nove potreba, naj
se prihodno poletje počaka.

Starozgodovinski pomenki.

Razložil Davorin Terstenjak.

(Konec.)

Pa še najdemo drugo indičko žensko ime na rim-
skoslovenskih kamnih, ktero tudi na kačje častje opo-
minja in sicer sledeče:

CALLIGENAE. FIL. DVLCIS.
SVAE AN III. M. VI. DIE. XV.

(V Ptuju, po mojem izpisu, tudi pri
Muharu se najde I. 412.)

„Višnu deaster etiam adumbratur per serpentem
Caliga quem interfecit“, piše slavni Paullinus (*Syst.*
178. 288.) V sanskritu pomeni „kali“ toliko kot beli,
primeri slovačko besedo kaliti (Bernolak slov. pod be-
sodo kaliti) beliti¹⁾, in latinsko calx, apno, in
„ga“ ga-da, kačo. V čast te kače, ktero je Višnu
premagal, so staroslovenski stariši svoje hčerke radi
imenovali in ime Caligena²⁾ se najde na avstrijskih
kamnih na mestu starega Laureaca po gornjem Šta-
jeru in na tiroljskih spominkih, kar vse priča, da so
Slovenci ob času Rimljanov in že pred njimi
tam živeli, kakor ime slovensko Drave in dosto družih
slovenskih imén v Tiroljskem potrdjuje.

Zdaj zapopadem vse slovenske povesti od belih
kač, zakaj da se bele kače med nar hujše štejejo. Vse
te povesti še tekajo iz paganskih časov.

Tudi ime LITOGENA³⁾ se najde pogosto na kam-
nih okoli Gradca najdenih, ktero družega ne pomeni ka-
kor luti gad, ali luta guja, kakor Horvati in Serbli
izgovarjajo in v narodnih pesmah svojih Turke imenujejo
gute guje. Beseda „lito“ se najde na hetrusskih
spominkih večkrat, kar je nov dokaz, da so Hetruski
bili zrodno plemo vendičko. Tudi Lutomar⁴⁾ se
najde večkrat na koroških kamnih, kar pomeni za-

¹⁾ Tudi Štajarski Slovenci poznajo besedo »kaliti« u
pomenu beliti, ker pravijo: železo v ognju kaliti, to
je: razbeliti. — ²⁾ Obitelj Kaligar, Kaligarić se
še najde v Ptuju in slovenjem Gradcu. — ³⁾ Litice je
tudi mitologiško ime. Wacerad (M. V. časop. češkeho
Mus. 1827. pag. 27. et seq.) prestavlja Litice z Eume-
nides, Furiae, deae infernales. — ⁴⁾ Ankershofen V. 622.

lostni, luti, tožni svet. Iz besede luto (ljuto) traurig, schlimm, böse, so postale imena več vesí, kakor Lutbreg na Horvatskem, to je, hudi breg, in Ljute Berda (Luttenwerde), kakor najdemo imé terga Luttenberg v listinah napisano, kar je pozneje ljudstvo, pomen izvirni pozabivši, v Lotmerg in nemška kancija v Luttenberg spreobrnila. Lutomir pisati pa je celò nenaravno in ne filologièko.

Na rimskoslovenskih spominkih dozdaš še nisim našel Višnuta pod podobo kaçe, druge njegove avatare pa vse; al na kamnih v zid gornjo kungetske cerkve blizu Maribora sozidanih najdemo dva leva (narsinha-avatara Lavura) s kačjimi repi, tode dve avatari v eni podobi zjedinjeni.

Slovensko slovstvo.

Zgodovinski katekizem ali celi keršansko-katolški nauk v resniènih izgledih iz zgodovine za cerkev, šolo in dom. Iz nemškega J. E. Schmidta s pomoèjo nekterih slov. domorodcev poslovenil in izdal Janez Janežič. II. zvezek. V Celovcu v Sigmundovi bukvarnici, kakor tudi po vsih slov. mestih dobiti.

Ko smo prvi zvezek „zgodovinskega katekizma“ naznanili, ki smo ga z veliko pohvalo priporočili, ker v slovenskem slovstvu enake knjige dosihmal imeli nismo. Keršanski nauk se razlaga tù tako mièno in se razjasnuje po tolikšnih zgodbah in prilikah tako razumljivo, da zamoremo to knjigo slavno izvzeti iz množine družih navadnih. Kdor jo je bral, bo poterdil naše besede.

Vso hvalo, ki smo jo dali prvemu zvezku, damo tudi drugemu, ki na 20 pòlah razlaga 3. poglavje „od keršcanske ljubezni“. Gospodom predstavljavcem gré hvala, da marljivo pišejo v lepi in lahko razumljivi, èisti slovenšini. Le tako naprej! in svesti si zamorete biti, da bo delo mojstre hvalilo.

Še nekaj od mizoplésa.

Tisti èudni prikazek, o katerem smo v poslednjih „Novicah“ govorili, da okrogla miza se gibati in premikovati začne, ako se več ljudi z mazinci sklenjenih k nji vsede, se je po mnozih skušnjah popolnoma poterdil; na Dunaji se je ena miza hitro v okrog sukala, druga je celò plesala po volji ljudi. Miza pa ni bila z ničesar pokrita, kakor smo zadnjikrat rekli, ampak je bila gòla; scer je pa vse eno: al stoji na golih tleh ali na kakošni plati, al ima eno ali več nog, al je iz terdega ali mehkega lesa (nekdo pravi, da miza iz jelovega lesa je za to nar bolj pripravna). èe je ložji, se prej gibati začne, kakor teška. Po nekterih skušnjah se je mizno gibanje že o pol uri, po družih še le o poltretji uri začelo, po nekterih celò ne. Dvé zlo občutljive gospé ste se zgrudile in zaspale kakor zamaknjene (magnetièno spanje), nekterim se je v glavi verteti začelo; ena gospa pa, ktero je celi dan glava bolela, je èutila merzlo sapo po glavi in boleèine so prešle. — Povsod se ponavljajo sedaj te skušnje z mizami, na ktere se poprej nič porajalo ni, ako ravno je nek nemšk èasnik „National-Zeitung“ že mesca svecana prvi to èudovito reè na znanje dal. Daljne skušnje bojo učile bolj doloèno: od ktere strani in na ktero stran se mize gibljejo, — kako se magnetièna igla (kompas) o tem véde itd., in še marsikteri drugi prikazek se bo razjasnil po teh skušnjah. Dr. Löw, ki je na Dunaji prvi magnetiène kopve vpeljal, razlaga mizoplés takole: „Pri vsaki živi stvari, tedaj tudi pri vsakem èloveku je desna stran života nasprotno elektrièna ali magnetièna mémo leve. Èlovek, ki se s svojo desno in levo roko ob enem dotikuje kakega elektrométra (multipli-

katorja), stori v tem to, kakor da bi bila prišla elektrièna baterija z elektromérom v dotiko. Navadno je desna èlovekova stran enaka cinkovemu toku (Zinkstrom), leva pa bakrenemu ali ogeljnemu toku (Kupfer- oder Kohlenstrom). V bolnih osebah je tok mnogokrat ravno narobe, vèasih bolj vèasih manj. — Po tem se tedaj da gibanje mize takole razjasniti: èe po mazincih desne in leve roke vkup sklenjena rajda ljudi se dotikuje delj èasa mize ali kakošne druge reèi, se miza po tem sklepu ali baterii magnetizira ali postane magnet, kakor se železó po posebnim orodju magnetizira, to je, ena polovica mize kaže polnoèno, druga polovica pa poldnevno elektrièno in magnetiènost. Na to vižo magnetizirana miza se suèe tako dolgo okoli svoje osi, dokler poldnevna polovica ne pride proti polnoèni strani, in v tem tiru tako dolgo neprenehoma naprej hiti, dokler se magnetièno-elektrièna moè ni razkrojila“.

Èasnik „Presse“ vabi svoje bravce k enaki poskušnji s ključem, rekoè: „dvé osebi naj si nastavite ključ med mazince ene desne in ene leve roke tako, da z ušesom visi na notranji plati teh dvéh vkup staknjenih mazincov. V kratkemse bo začel ključ sukati, dokler ne pade s perstov, kar se za tolikanj prej zgodí, kolikor moènejši ste bile osebi v stanu mazince tikama deržati“.

Novièar iz slovenskih krajev.

Iz Maribora 13. aprila. Dne 8. tega méseca je veselja i radosti srce vsakega iskrenega rodoljuba poskakovalo, kteremu je srèa dopustila gledati dve najuglednejši osebe na obzorji jugoslavskem, namreè: junáckega pokrovitelja življa slavenskega, svetlega bana Jelaèić-a, kteri je gredé iz Zagreba na Dunaj pregledaval konjike bivajoèe v Mariboru i okolici jegovoj, i premilostljivega vladika Labudskega kneza Slomšeka, kteri je pridí iz Dunaja z odborom prosvitšim Jegovo velièstvo, da bi dovolilo zidati železnico tudi v Koroško, s svojo milo in obèeljubljenoj navzoènostjo poèastil. Vsled te poslednje nazoèosti se nehotomice spomnem in vedno se mi ponavljajo beséde, ktere je bivši nadvladika Solnogradski (sedaj kardinal v Pragi) o priložnosti posveèenja reèenega vladika javno izustil v tém smislu: „da zanaprej ne bode več izbiran dušni pastir, kteri ne bi poznal glasa svojih vèrnih ovèic“. Vsakega pod Sekavo spadajoèega Slovenca je živa i goreèa želja, da bi po 633 lètih zamogel tudi take blagodarnosti doèakati!

Pred nekimi dnevi je bil zaèasni upravitelj ovèšnjega gimnazia gosp. Kurz izvoljen za učilišnega svetovavca v Solnograd. Tudi o téj zadevi upamo, da bodedemo prihodnje tako srèèni, dobiti vodja zmožnega vsih jezikov, ki se uèe na gimnazii, tedaj tudi slovenskega.

Koneèno še sem dolžen v imenu svojih učencov se javno zahvaliti blagodarnemu g. Venceslavu Hanka-tu za poslano knjigo, tretjino pod prodajno ceno, naime: za 20 iztisov „Ostomirova evangelija“, kteri služijo ko èitanke za staroslavensèino. To je prava in živa vzajemnost, ktera seže od dalešnjega védohrama slavenske Atene tja k slabim in mladim Jugovièem. Slava mu! Vlekov.

Iz Maribora 13. aprila. Da domorodci zvedó, kako lepo pri nas slovensèina napreduje, njim hoèemo nekoliko verstic priobèiti. Posebno gimnazialna mladež je, ktera se je tega nauka živo poprijela. Po odstopu gg. prof. Matjašića in Terstenjaka od tega nauka prednaša slovenski jezik g. Božidar Raić, kterega Slovenci poznajo po spisu njegove ruske gramatike v ilirskem narèèju in drugih spisih v slovenskih èasopisih. V 7. in 8. šoli so se v prvem polletju prednašali poèetki